

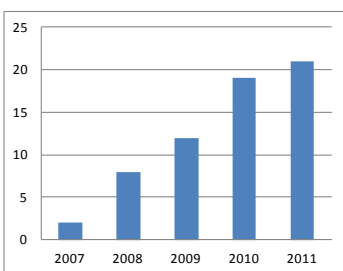
Nieuwe natuur voor vlinders en libellen door zand- en grindwinning

Tekst:
Albert Vliegthart
De Vlinderstichting

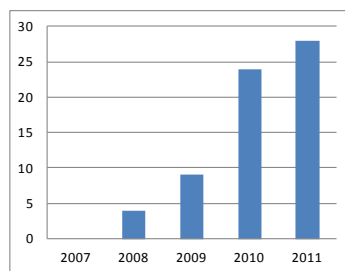
In Nederland wordt op veel plaatsen zand of grind gewonnen. Tegenwoordig verwacht de maatschappij een meerwaarde van dit soort projecten. Kansen hiervoor worden geboden door projecten als rivierverruiming, wonen aan het water en natuurontwikkeling. De kwaliteit van de nieuwe natuur is vaak nog niet goed bekend. Onderzoek hier naar is belangrijk omdat het meer inzicht geeft over de (positieve) impact van zand- en grindwinning.

De Vlinderstichting heeft in opdracht van Cascade, de branche-organisatie voor zand- en grindwinning in Nederland, twee locaties op natuurkwaliteit onderzocht. Hiervoor zijn De Omsteg bij Netterden en proefproject Grensmaas bij Meers onderzocht. Op deze locaties is zand en grind gewonnen en beide gebieden zijn enkele jaren geleden opgeleverd als natuur-

gebied en worden als zodanig beheerd. Voor de aanvang van zand- en grindwinning lagen beide gebieden in een agrarisch gebied, waardoor de natuurwaarde relatief laag was. De natuurkwaliteit is onderzocht door een gebiedsdekkende inventarisatie op dagvlinders, libellen en sprinkhanen. Deze groepen gelden als belangrijke indicatoren voor leefgebied en waterkwaliteit. De gebieden zijn meerdere keren geïnventariseerd bij doorgaans goede weersomstandigheden.

Aantal soorten dagvlinders Omsteg.

Aantal soorten libellen Omsteg.

In totaal werden 59 soorten vlinders, libellen en sprinkhanen gevonden, die in relatie zijn gebracht met de ontwikkeling en kwaliteit van de nieuwe natuur. De twee onderzochte gebieden verschillen sterk van elkaar. Bij De Omsteg zijn relatief veel indicatorsoorten gevonden van pioniersituaties en goed ontwikkelde graslanden en struwelen. Deze kunnen hier voorkomen omdat gefaseerd beheer wordt toegepast. Bij Meers zijn minder van deze indicatorsoorten gevonden. Dit gebied heeft zich al verder ontwikkeld en heeft een belangrijke waarde voor andere soorten. De ligging aan de Maas zorgt voor veel dynamiek, waardoor het een spannend gebied is om op ontdekking te gaan.

Het onderzoek van De Vlinderstichting wijst uit dat de natuurwaarde in beide gebieden hoog is. Belangrijker nog is dat beide gebieden een stapsteenfunctie in de omgeving vormen. Gegevens uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) laten zien dat de gevonden soorten vrijwel ontbreken in de directe omgeving van de winlocaties. Vlinders van bloemrijke graslanden en pioniersituaties zoals het bruin blauwtje en zwartsprietdikkopje kunnen zich vanuit De Omsteg naar de directe omgeving verplaatsen. De waterkwaliteit is hier gunstig en men ziet daarom steeds meer bijzondere libellen. Enkele noemenswaardige soorten zijn de plasrombout, de vuurlibel en de kanaaljuffer. Ook in het dynamische systeem bij Meers komen bijzondere insecten voor. De koninginnenpage is er inmiddels een gewone verschijning, maar ook de zeldzame zuidelijke keizerlibel werd hier gezien.

De natuur bij de Omsteg wordt door zand- en grindwinning nog uitgebreid.

Albert Vliegthart

De onderzochte locaties. Groene stip: Meers; blauwe stip: de Omsteg.

Uit het onderzoek blijkt dat goed beheer van de opgeleverde natuur de natuurwaarde hoog kan houden en zelfs kan doen toenemen. De variatie in leefgebied is bepalend voor de biodiversiteit. Opgeleverde natuur door zand- of grindwinning start vrijwel altijd met een pioniersituatie en kent altijd een natuurlijke successie. Deze pioniersituaties zijn een belangrijk leefgebied voor veel soorten die in Nederland onder druk staan. Onze graslandvlinders zijn een goed voorbeeld hiervan. Keuzes voor het terreinbeheer na de winning van grondstoffen zullen moeten worden gemaakt om kwalitatieve natuur na te streven. Dit is namelijk niet verplicht. Sinds de oplevering van nieuwe natuur bij De Omsteg is het gebied direct goed onderzocht en blijkt dat het aantal soorten vlinders en libellen hier is toegenomen.

Door het concept tijdelijke natuur kunnen zand- en grindwinbedrijven in de toekomst hiervoor een ontzetting aanvragen, zodat op de eigendomsgronden ook voor de start van de afgraving natuur zich kan ontwikkelen. De beoogde gronden liggen soms jaren te wachten voordat er daadwerkelijk begonnen wordt met afgraven. Hiermee kan de locatie meteen een belangrijke stapsteen worden voor de directe omgeving. Vanuit de Green Deal Tijdelijke Natuur, waarvan zowel De Vlinderstichting als Cascade ondertekenaars zijn, zal de snelle winst voor tijdelijke natuur beter onderzocht worden. Dit onderzoek vormt alvast een basis en geeft aan dat natuur zich op een positieve manier kan ontwikkelen. Het blijkt in ieder geval hoe zand- en grindwinning kan leiden tot een grotere biodiversiteit.

Wilt u zelf eens een kijkje nemen? Het terrein bij Meers is in beheer van Natuurmonumenten en vrij toegankelijk. De Omsteg is deels vrij toegankelijk, zodat u de meeste soorten gewoon kunt tegenkomen.

Albert Vliegthart

De koninginnenpage is een normale verschijning bij Meers.

Albert Vliegthart

De zeldzame kanaaljuffer is bij de Omsteg aangetroffen.

Albert Vliegthart

Bij Meers is de bloemrijke overgang van de weerdverlaging naar het gronddepot zeer vlinderrijk.